

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่อไปนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.1 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.2 ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.3 มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
3. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา
4. บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การประกันคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา คือ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551, 2551)

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพ จะเน้นสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอก การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดปัญหาขึ้น และเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาและข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 17)

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบ หรือ การประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร มอร์แกนทรอยด์, สเตเฟิน และ มอร์แกน, โคลิน (Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin, 1994 : 45)

การประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการที่สำคัญ 2 เรื่อง ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาซึ่งหลักปฏิบัติทั่วไปจะกำหนดโดยองค์คณะบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้มีประสบการณ์ มอร์แกนทรอยด์, สเตเฟิน และ มอร์แกน, โคลิน (Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin, 1994 : 45) ในระบบการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นผู้กำหนดมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 31) โดยมีสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นผู้พิจารณาเสนอตามลำดับสายงาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: มาตรา 34)

2. กระบวนการตรวจสอบและประเมินการดำเนินการจัดการศึกษาว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 48) และให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้ง ในทุก 5 ปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

1. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว คือคุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ถึงแม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ไทยมา โดยตลอด แต่จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ ปี 2540 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่น คะแนนเฉลี่ยในวิชา คณิตศาสตร์และฟิสิกส์ของนักเรียนชั้น ม. 6 มีค่าไม่ถึงร้อยละ 30 แสดงว่านักเรียนทำข้อสอบได้ไม่ถึง 1 ใน 3 ของข้อสอบทั้งหมด นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการแล้ว จริยธรรม คุณธรรม และความปลอดภัยของร่างกายและจิตใจของเด็กไทยก็อยู่ในสถานะเสี่ยงเช่นเดียวกันดังตัวอย่างของปัญหา ยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในสถานศึกษาขณะนี้ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์นั้น จากการศึกษารายงานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เกี่ยวกับการทำข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลทางการศึกษา พบว่าเด็กไทยทำคะแนนได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบที่ใช้ทักษะพื้นฐาน (เช่น การบวก ลบ คูณ หาร) หรือข้อสอบที่ใช้ความจำแต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่เป็น โจทย์ปัญหาที่ต้องคิดวิเคราะห์ หรือต้องเขียนคำตอบอธิบายยาวๆ แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการคิดวิเคราะห์ และการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นคำพูดของเด็กไทย ในขณะที่ความสามารถดังกล่าวเป็นเรื่องที่จำเป็น สำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 1)

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย โดยจะต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดกลไกในการตรวจสอบและกระตุ้นให้หน่วยงานทางการศึกษามีการควบคุมคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ให้มีการเสนอผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งที่จัดทำอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และ 3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพ และมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลัง ในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น

2. ระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ประกอบด้วย 2 ระบบ คือ ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

2.1 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการประเมินผล และการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา นั้นเองหรือ โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542)

สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารและการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงหลักการและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 11)

1.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกัน พัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสีย หน้าที่ โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1.2 การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1.1 ต้องทำให้การประกัน คุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคน ในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดย สถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการ พัฒนาคุณภาพการทำงาน

1.3 การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร ครู อาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมใน

การกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกัน ผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ มี 3 ขั้นตอน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 :7)

2.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2.3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับกระทรวง

3. กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

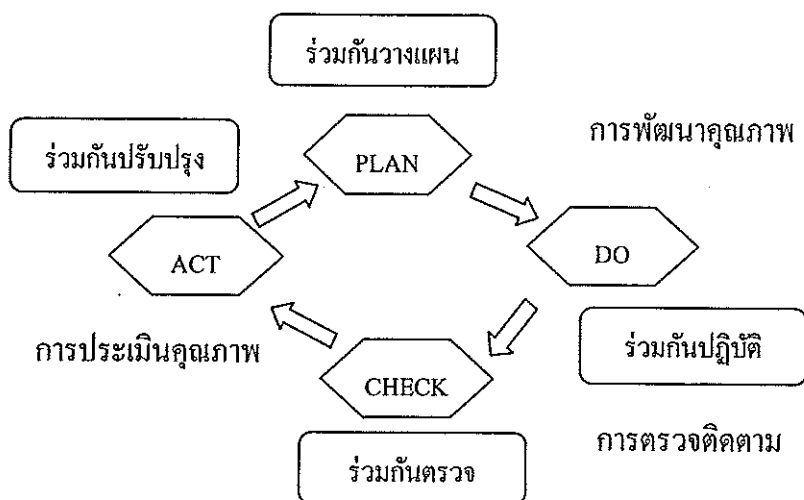
3.1 การร่วมกันวางแผน (Planning)

3.2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

3.3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

3.4 การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2543 :10)

แผนภาพที่ 2 การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 10)

การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความมุ่งมั่น และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

2.2 กระบวนการประกันคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอก คือ การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตามการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) หรือ สมศ. เพื่อมุ่งให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ผู้ประเมินภายนอกหรือคุณหมอ โรงเรียนมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกับการประเมินคุณภาพภายนอกจะนำไปสู่การเข้าถึงคุณภาพการศึกษาด้วยความเป็นกลาง เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริง

2.2.1 แนวคิดและหลักการของการประเมินคุณภาพภายนอก การประเมินภายนอกของ สมศ. เป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบ “กัลยาณมิตรประเมิน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด
- 2) เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดเด่น-จุดด้อยของสถานศึกษา เงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา
- 3) เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด
- 4) เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง
- 5) เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.2.2 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอก มีความสำคัญและมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและ พัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 2 เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการ ศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ประการที่ 3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการ สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

ประการที่ 4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวม เกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด แนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการประกันคุณภาพภายในกับระบบการประกันคุณภาพภายนอก มีความ แตกต่างและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการที่สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดจะต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร โดยบุคลากรทุกคนใน สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาแล้วจัดทำรายงานประจำปีเสนอ ผู้เกี่ยวข้อง ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพ ภายใน เป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา โดย หน่วยงานภายนอกเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพ ภายในกับการประกันคุณภาพภายนอกจึงสัมพันธ์เชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษาโดยคำนึงถึง หลักการสำคัญ คือ เอกภาพเชิงนโยบาย ความหลากหลายในทางปฏิบัติและมุ่งส่งเสริมการพัฒนา คุณภาพการศึกษามากกว่าการควบคุมหรือการให้คุณภาพให้โทษ

3. มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (3) บัญญัติให้มีการกำหนด มาตรฐานการศึกษาและให้สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาของชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

3.1 มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และ มาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการ ส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 34 บัญญัติให้คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยให้ คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษากำกับดูแล สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

3.1.1 มาตรฐานการศึกษาของชาติ มีทั้งหมด 3 มาตรฐาน ดังนี้

1) มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมือง ไทยและพลเมืองโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีสุข

1.1) เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคคนไทยทุกคนให้เป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคคนตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

1.2) ตัวบ่งชี้

1.2.1) กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์

คนไทยมีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย

1.2.2) ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและ การพัฒนาสังคม

(1) คนไทยได้เรียนรู้ เต็มตามศักยภาพของตนเอง

(2) คนไทยมีงานทำ และนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและ สร้างประโยชน์ให้สังคม

1.2.3) มีทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว

คนไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ รู้ทันโลกรวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม 3.2 คนไทยสามารถปรับตัวได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

1.2.4) มีทักษะทางสังคม

(1) คนไทยเข้าใจและเคารพในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะและ ความสามารถ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

(2) คนไทยมีความรับผิดชอบ เข้าใจ ยอมรับและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันสามารถแก้ปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมไทยและสังคมโลกโดยสันติวิธี

1.2.5) มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

(1) คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริต และมนโสุจริต

(2) คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึก ในเกียรติภูมิของความ เป็นคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตนตามระบอบ ประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัคร เพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

2) มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการ และมีความสุขในการเรียนรู้ ครู ณาจารย์รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้ สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

ความสำเร็จของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านบุคคลเช่น ผู้เรียน ครู ณาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และปัจจัยด้านการบริหารได้แก่ หลักการบริหารจัดการและหลักธรรมมาภิบาล

2.1) ตัวบ่งชี้

2.1.1) การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

- (1) มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสม ความต้องการและศักยภาพของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบ
- (2) ผู้เรียนมีโอกาส/สามารถเข้าถึงหลักสูตรต่างๆ ที่จัดไว้ได้อย่างทั่วถึง
- (3) องค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัย
- (4) มีการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.1.2) มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

- (1) ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพ
- (2) ผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรม มีความพึงพอใจในการ ทำงาน และผูกพันกับงาน มีอัตราการออกจากงานและอัตราความผิดทางวินัยลดลง
- (3) มีแนวโน้มในการรวมตัวจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะกลุ่ม และติดตามการดำเนินงานของบุคลากรและสถานศึกษา ตลอดจนการส่งมอบองค์ความรู้ที่หลากหลาย

2.1.3) มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

- (1) องค์กร ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามสภาพท้องถิ่น บุคลากร ทั้งในและนอกสถานศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน
- (2) ผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดบริการทางการศึกษาของ สถานศึกษา
- (3) มีการกำหนดระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และสามารถรองรับการประเมินคุณภาพ ภายนอกได้

3) มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งความรู้ การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและ

ทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม จะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทย ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

3.1) ตัวบ่งชี้

3.1.1) การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งความรู้

(1) สถานศึกษาควรร่วมมือกับบุคลากรและองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกระดับ ร่วมจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และให้บริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคนในชุมชน เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสถานภาพเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งความรู้ มีความปลอดภัย ลดความขัดแย้ง มีสันติสุข และมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

3.1.2) การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้

(1) มีการศึกษาวิจัย สำรวจ จัดหา และจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

(2) ระดมทรัพยากร (บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาและอื่น ๆ) และความร่วมมือจากภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง

(3) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ

3.1.3) การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม
ครอบคลุม ชุมชน องค์กรทุกระดับ และองค์กรที่จัดการศึกษามีการสร้างและใช้ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

3.2 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีมาตรฐาน 18 มาตรฐาน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้คือ

1. มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มี 8 มาตรฐาน
2. มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มี 2 มาตรฐาน
3. มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษามี 6 มาตรฐาน
4. มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 2 มาตรฐาน

3.2.1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มี 8 มาตรฐาน ดังต่อไปนี้

- 1) มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้

- 1.1) มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ
- 1.2) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3) มีความกตัญญูกตเวทิต
- 1.4) มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 1.5) ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
- 1.6) ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

- 2) มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

2.1) ตัวบ่งชี้

- 2.1.1) รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
- 2.1.2) เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม และโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

- 3) มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

3.1) ตัวบ่งชี้

- 3.1.1) มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ
- 3.1.2) เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน

3.1.3) ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง

3.1.4) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.1.5) มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

4) มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

4.1) ตัวบ่งชี้

4.1.1) สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมี การคิดแบบองค์รวม

4.1.2) สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการตัดสินใจได้

4.1.3) ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

4.1.4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

5) มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

5.1) ตัวบ่งชี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKAM UNIVERSITY

5.1.1) มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.1.2) มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.1.3) สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธี

ต่าง ๆ

5.1.4) สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

5.1.5) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

6) มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6.1) ตัวบ่งชี้

6.1.1) มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

6.1.2) สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ได้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา

6.1.3) มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้และชอบมาโรงเรียน

7) มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

7.1) ตัวบ่งชี้

7.1.1) มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ

7.1.2) มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์

7.1.3) ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อ ความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

7.1.4) มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติ

ผู้อื่น

7.1.5) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

8) มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

8.1) ตัวบ่งชี้

8.1.1) ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ

8.1.2) ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์

8.1.3) ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬานันทนาการ

3.2.2 มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มี 2 มาตรฐาน ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง

1.1) ตัวบ่งชี้

1.1) มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ

1.2) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

1.3) มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน

1.4) มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีวิธีการใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็นเห็นใจกว้าง และยอมรับการเปลี่ยนแปลง

1.5) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป

1.6) สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือ ตรงตามความถนัด

- 1.7) มีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)
- 2) มาตรฐานที่ 10 ครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.1) ตัวบ่งชี้
- 2.1.1) มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.1.2) มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็น รายบุคคล
- 2.1.3) มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ
- 2.1.4) มีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของ ตนเองและผู้เรียน
- 2.1.5) มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการ เรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน
- 2.1.6) มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- 2.1.7) มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้ พัฒนาผู้เรียน
- 3.2.3 มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มี 6 มาตรฐาน ดังต่อไปนี้
- 1) มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมี ความสามารถ ในการบริหารจัดการศึกษา
- 1.1) ตัวบ่งชี้
- 1.1.1) มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของ วิชาชีพ
- 1.1.2) มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 1.1.3) มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
- 1.1.4) มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ
- 2) มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการ บริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร
- 2.1) ตัวบ่งชี้

2.1.1) มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์

2.1.2) มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการใช้งาน

2.1.3) มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.1.4) มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.1.5) ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน

3) มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

3.1) ตัวบ่งชี้

3.1.1) มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา

3.1.2) มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม

3.1.3) มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา

3.1.4) มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

3.1.5) มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

4) มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.1) ตัวบ่งชี้

4.1.1) มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น

4.1.2) มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

สนใจ

4.1.3) มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนอง

ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน

4.1.4) มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อ

อุปกรณ์การเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4.1.5) มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูล

ของผู้เรียน

4.1.6) มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอน

อย่างสม่ำเสมอ

4.1.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียน
การสอน

5) มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่าง
หลากหลาย

5.1) ตัวบ่งชี้

5.1.1) มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและ
ทั่วถึง

5.1.2) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทาง
วิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

5.1.3) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ
และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

5.1.4) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม

5.1.5) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ และ
กีฬา/นันทนาการ

5.1.6) มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี
และภูมิปัญญาไทย

5.1.7) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

6) มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่
ส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

6.1) ตัวบ่งชี้

6.1.1) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่เหมาะสม

6.1.2) มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

6.1.3) มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการ
เรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

6.1.4) มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพใช้การได้ดี

6.1.5) มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

3.2.4 มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 2 มาตรฐาน ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิ
ปัญญาในท้องถิ่น

1.1) ตัวบ่งชี้

1.1.1) มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

1.1.2) สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

2) มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

2.1) ตัวบ่งชี้

2.1) เป็นแหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน

2.2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3.3 มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สทศ.) : ประถมและมัธยมศึกษา มีมาตรฐานทั้งหมด 14 มาตรฐานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 7 มาตรฐาน

2. มาตรฐานด้านครู มี 2 มาตรฐาน

3. มาตรฐานด้านผู้บริหารมี 5 มาตรฐาน

3.3.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

1.1) ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ (1.1)

1.2) ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต (1.2)

1.3) ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที (1.3)

1.4) ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (1.4)

1.5) ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (1.5)

1.6) ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (2,2.1,2.2,2.4)

2) มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มี 5 ตัวบ่งชี้

2.1) ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และออกกำลังกายสม่ำเสมอ (7.1)

2.2) ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ (7.2)

2.3) ผู้เรียนไม่เสพหรือแสวงหาผลประโชยน์จากสิ่งเสพติด และสิ่งมอม

เมา หลีกเลี้ยงสถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย และอุบัติเหตุรวมทั้งปัญหาทางเพศ (7.3)

(7.4) 2.4) ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น

2.5) ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และชอบมาโรงเรียน (7.5)

3) มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรี และกีฬา มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

3.1) ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ (8.1)

3.2) ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านดนตรี นาฏศิลป์ โดยไม่ขัดหลักศาสนา (8.2)

3.3) ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านกีฬานันทนาการ (8.3)

3.4) ผู้เรียนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและของไทย (1.6,15.5,15.6)

4) มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

4.1) ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สรุปความคิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม (4.1)

4.2) ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดไตร่ตรอง (4.2,4.3)

4.3) ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ (4.4)

5) มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี 8 ตัวบ่งชี้ คือ

คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดี (ถ้าไม่มีผลระดับชาติให้ใช้ผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่ หรือผลการเรียนระดับสถานศึกษาตามลำดับ) ใน 8 กลุ่มสาระในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

5.1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

5.2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

5.3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

5.4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5.5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

5.6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

5.7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5.8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

6) มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการ
เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้

6.1) ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ
รอบตัว (6.1)

6.2) ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
(6.2)

6.3) ผู้เรียนสามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งภายใน
และนอกสถานศึกษา (6.3)

7) มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

7.1) ผู้เรียนสามารถวางแผนทำงานตามลำดับขั้นตอน ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ (3.1,3.4)

7.2) ผู้เรียนรักการทำงาน สามารถปรับตัวและทำงานเป็นทีม (3.3,3.4)

7.3) ผู้เรียนมีความรู้ลึกที่ติดต่ออาชีพสุจริต และหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่
ตนสนใจ (4.4)

3.3.2) มาตรฐานด้านครู มี 2 มาตรฐาน ได้แก่

1) มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ และความรู้ความสามารถตรงกับงานที่
รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ มี 5 ตัวบ่งชี้

1.1) ครูมีคุณลักษณะที่เหมาะสม (9.1,9.2,9.3,9.4)

1.2) ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป (9.5)

1.3) ครูที่สอนตรง ตามวิชาเอก/โท หรือความถนัด (9.6)

1.4) ครูได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนตามที่คุรุสภากำหนด (12.4)

1.5) สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ (9.7)

2) มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี
ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 8 ตัวบ่งชี้

2.1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

2.3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2.4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

- 2.5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 2.7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

3.3.3 มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน ได้แก่

- 1) มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 1.1) ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น และอุทิศตนในการทำงาน (11.1)
 - 1.2) ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์ (11.2)
 - 1.3) ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการและเป็นผู้นำทางวิชาการ (11.2,11.3)
 - 1.4) ผู้บริหารมีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร (11.4)
- 2) มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 2.1) สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงปรับเปลี่ยนได้ตาม ความเหมาะสม (12.1,12.2,12.4,13.1,13.4)
 - 2.2) สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์ (13.2)
 - 2.3) สถานศึกษามีการบริหารโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม และมีการตรวจสอบ ถ่วงดุล (13.2,13.3,13.5)
 - 2.4) สถานศึกษามีระบบและดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นไปตามกฎกระทรวง (12.3)
- 3) มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ
 - 3.1) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ (16)
 - 3.2) สถานศึกษามีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (14)
 - 3.3) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย (15)

4) มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้

4.1) สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับสากล ระดับชาติ และระดับท้องถิ่นที่ เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น(14.1,14.2,14.3)

4.2) สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ (14.4)

5) มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับ ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

5.1) สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (17,18,14.7)

5.2) สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (14.7,14.2,17.2,18.2)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐาน เพื่อการประเมินภายนอก

มาตรฐาน การศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการ ประเมินคุณภาพภายนอก
มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคน ไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมือง ไทยและพลโลก	มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกใน การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการ ทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติ ที่ดีต่ออาชีพสุจริต	มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ คนตรี และกีฬา

มาตรฐานการศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก
มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก	มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทิศักสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทิศักสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
มาตรฐานที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา	มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชน ได้ดี และครูมีเพียงพอ มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ	มาตรฐานด้านครู มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและครูมีเพียงพอ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานการศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก
มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้	มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบและครบวงจร มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน	มาตรฐานด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 53 - 55) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้เป็นเสมือนกับการปฏิรูปกระบวนการทำงานของบุคคลในสถานศึกษา โดยจะต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน และการปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
2. ยุทธศาสตร์การทำงานเป็นทีม
3. ยุทธศาสตร์การสร้างวัฒนธรรมและความรู้ความเข้าใจ
4. ยุทธศาสตร์การกำหนดผู้รับผิดชอบ
5. ยุทธศาสตร์การวางแผนและกำกับดูแล
6. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2546 : 7 - 11) ได้นำเสนอปัจจัยความสำเร็จในการประกันคุณภาพไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการคุณภาพส่งเสริมสนับสนุนและประสานให้ครูมีการทำงานเป็นทีม และสร้างภาวะผู้นำในงานหรือตามบทบาทหน้าที่ให้บังเกิดกับครูด้วย

ทัศนคติและทักษะ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ทีมงานว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะพัฒนาคุณภาพการทำงาน โรงเรียนและผู้เรียน โดยมีใช้เป็นการเพิ่มภาระแต่เป็นงานในหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจทันการทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ทำงานเป็นทีม ภาระของสถานศึกษามีอยู่หลายงานที่มีความเชื่อมโยงกันหลายระบบย่อย เช่น ระบบการเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนต้องกำหนดทีมรับผิดชอบระบบย่อย เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายการวางแผนการทำงาน ออกแบบการประเมิน แล้วช่วยกันทำ และพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดีขึ้น โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือพึ่งพาสายซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าทำได้จะส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความเข้มแข็ง

คู่มือระบบ การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพต้องมีคู่มือระบบที่มีขั้นตอนวิธีการมาตรฐาน และวิธีการบันทึกที่ชัดเจน โดยคู่มือระบบนี้ต้องเขียนโดยการมีส่วนร่วม และคนในโรงเรียนเห็นพ้องต้องกันที่จะทำตามระบบนี้

ระบบคุณภาพในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงเรียบร้อย จะต้องนิรมระบบหรือขั้นตอนการทำงานที่คี่จึงจะเชื่อได้ว่าผลงานที่เกิดขึ้นมีคุณภาพกระบวนการพัฒนาคนกก็คล้ายกับการสร้างบ้านเพียงแต่สถาปนิกที่ออกแบบบ้านเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ใกล้ชิดกับเจ้าของบ้าน และยังเป็น การสร้างวัตถุที่ไม่มีชีวิตจิตใจ การก่อสร้างปรับแต่งทำได้ง่าย แต่การสร้างคนที่มีชีวิตจิตใจ ผู้สร้างคือครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องที่ใกล้ชิดและรู้จักนักเรียน ซึ่งเป็นบุคคลภายใน และยังมีบุคคลภายนอกที่มีส่วนช่วยกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพอีกด้วย

ขอขบข่ายความรับผิดชอบ ระบบที่ดีต้องกำหนดขบข่ายความรับผิดชอบของแต่ละคนไว้ อย่างชัดเจน เพราะโรงเรียนมีหลายระบบย่อย แต่ละระบบย่อยก็มีขบข่ายที่เหลื่อมกัน ดังนั้นต้องกำหนดขบข่ายของแต่ละระบบให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเมื่อลงมือปฏิบัติ

การสื่อสาร หัวใจสำคัญของการจัดการระบบการประกันคุณภาพ คือการสื่อสารทุกคนในโรงเรียนเข้าใจตรงกัน และการสื่อสารเชิงบวกที่เสริมสร้างพลังร่วมในการทำงานตามระบบ และกระตุ้นให้มีการเรียนรู้ตลอดเวลา

การกำกับติดตาม การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในจำเป็นต้องมีการวางแผนและกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องสม่ำเสมอตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อรายงานความก้าวหน้างานที่ทำไปแล้วและช่วยกันพัฒนางานที่จะทำต่อไป

ความร่วมมือของทุกคน ในการประกันคุณภาพให้ประสบความสำเร็จนั้น ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมเป็นสงจำเป็นที่สุด ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดความร่วมมือในโรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเป็นเจ้าของระบบ และจะนำไปสู่การทำงานเป็นทีม

การทำงานในองค์กรของโรงเรียนที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจนมีส่วนสำคัญในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสามารถแบ่งบทบาทตามภาระและหน้าที่ของทุกคนได้ดังนี้

1. ทีมนำเป็นทีมที่มีบทบาทชี้นำ กำหนดทิศทางการพัฒนา และนำเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโรนโรงเรียน ขณะเดียวกันก็มีบทบาทในการเสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) ในการทำงานให้ทุกคน

2. ทีมพัฒนาคุณภาพ มีบทบาทในการสนับสนุน ประสานงาน และคอยช่วยเหลือให้กับทีมอื่น ๆ รวมทั้งต้องวิเคราะห์สังเคราะห์ และดำเนินการเชิงกลยุทธ์ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพขึ้นมา และปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่องในโรงเรียน

3. ทีมทำ มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพในระบบย่อยต่าง ๆ ที่ตนเองมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ โดยมีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ ร่วมประเมินผล และร่วมปรับปรุงพัฒนาระบบให้ดีขึ้น

มานะ พงนะแก้ว (2549 : 7) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ออกเป็น 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่

1. ปัจจัยด้านระบบประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 6 ปัจจัยย่อย คือ

1) การศึกษาและเตรียมการ 2) การวางแผนประเด็นคุณภาพการศึกษา 3) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ 4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา และ 6) การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

2. ปัจจัยด้านการบริหาร ประกอบด้วย 5 ปัจจัยย่อย คือ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ

2) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 5) ด้านงบประมาณ

สุชาย จินะเสนา (2548 : 78) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีจำนวน 7 ปัจจัย ได้แก่ ระบบคุณภาพและขอบข่ายความรับผิดชอบ ภาวะผู้นำ แรงจูงใจในการทำงาน การสื่อสาร ตำแหน่ง เพศ และขนาดโรงเรียนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

วิเชียร พันธุ์เครือบุตร และนำพิชญ์ ธรรมทีเวศน์ (2548 : 54) ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของผู้นำ ในการนำนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไปปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไปปฏิบัติประกอบด้วยผู้บริหาร ที่มีภาวะผู้นำและมุ่งสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติ การมีส่วนร่วมปฏิบัติของบุคลากร ความต่อเนื่องของกลไกประกันคุณภาพภายใน และความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการกับระบบการทำงานในสถาบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (2549:76) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่สะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน พบว่า ปัจจัยการเรียนการสอนของโรงเรียน สวัสดิการของบุคลากร การพัฒนาการเรียนการสอน หลักสูตร การพัฒนาบุคลากร ความสัมพันธ์กับชุมชน และงบประมาณ เป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในทัศนะของผู้บริหาร

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001 อ้างถึงใน ชาญวุฒิ เติมจรรย์, 2548 : 30) กล่าวว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จจะต้องใช้ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบเชิงระบบ 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมสถานศึกษา บุคลากร ทรัพยากรการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการ และสื่อการเรียนการสอน และ 2) กระบวนการ (Transformation Processes) ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร การบริหารและการจัดการ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เหมาะสมเข้า

กับสภาพแวดล้อม ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย รู้จักให้การยอมรับและการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ 3) ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 56) ได้สรุปลักษณะสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จในการประเมินตนเองไว้ 7 ประการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง 2) ครูที่เป็นหัวหน้าทีมประเมินมีการจัดการที่จริงจัง 3) แผนปฏิบัติการมีความชัดเจน 4) ครูมีความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ 5) มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน 6) มีแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักสูตร และ 7) มีการจัดการด้านการเงินและปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพ

สัทมาน สะบุดิง (2551 : 75) ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 โดยใช้ปัจจัยประกอบด้วย ภาวะผู้นำ ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน การจูงใจ การมีส่วนร่วม การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม โครงสร้างองค์การ และเทคโนโลยี

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการ ผู้ศึกษาจึงพอสรุปเป็นแนวทางในการเลือกปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการ/ผู้วิจัย	หนังสือ/ตำรา			งานวิจัย			วิทยานิพนธ์			ความถี่
	Hoy&Miskel (2001)	ตาบช.(2543)	สกศ.(2543)	สถาบันวิจัยฯ (2546)	วิเชียรและนันทิพัญญ์(2548)	ม.ราชภัฏยะลา (2549)	สุชาย(2548)	มานะ(2549)	สัทมาน (2551)	
ปัจจัยทางการบริหาร										
1. ภาวะผู้นำ		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	7
2. การทำงานเป็นทีม				✓		✓		✓	✓	4
3. การจูงใจ	✓				✓		✓		✓	4
4.การติดต่อสื่อสาร	✓	✓		✓			✓		✓	5

นักวิชาการ/ผู้วิจัย	หนังสือ/ตำรา			งานวิจัย		วิทยานิพนธ์			ความดี
	Hoy&Miskel (2001)	สปช.(2543)	สกศ.(2543)	สถาบันวิจัยฯ (2546)	วิเชียรและนำพิชญ์(2548)	น.ราชกัญญาละลา (2549)	สุชาย(2548)	มานะ(2549)	
ปัจจัยทางการบริหาร									
5.แผนปฏิบัติการที่ชัดเจน		✓							1
6.การวางแผน			✓						1
7.คณะกรรมการประกันคุณภาพ			✓						1
8. แผนพัฒนาสอดคล้องกับหลักสูตร		✓							1
9. การพัฒนาบุคลากร						✓			1
10. การมีส่วนร่วม			✓	✓	✓	✓		✓	5
11. การกำกับ ติดตาม			✓	✓	✓				2
12. โครงสร้างองค์การ	✓			✓	✓			✓	3
13. ทัศนคติและทักษะ				✓	✓				1
14. ระบบคุณภาพ				✓	✓		✓		2
15. คู่มือระบบ				✓					1
16. ทรัพยากรการเรียนการสอน	✓	✓				✓		✓	5
17. กระบวนการทำงาน	✓						✓	✓	2
18. ครูผู้สอน							✓	✓	1
19. ระบบประกันคุณภาพ					✓			✓	2
20. วัฒนธรรมองค์การ								✓	1
21. คุณภาพการสอนของครู						✓	✓		2
22. เทคโนโลยี						✓		✓	2
23. การจัดการเรียนการสอน	✓					✓			2
24. หลักสูตร						✓			1
25. การพัฒนาการเรียนการสอน						✓		✓	1
26. สื่อการเรียนการสอน	✓					✓			2

นักวิชาการ/ผู้วิจัย	หนังสือ/ ตำรา			งานวิจัย			วิทยานิพนธ์			ความถี่
	Hoy&Miskel (2001)	สปช.(2543)	สทศ.(2543)	สถาบันวิจัยฯ (2546)	วิทยุรและนํ้าพิชญ์(2548)	ม.ราชภัฏยะลา (2549)	สุชาย(2548)	มานะ(2549)	ต้ดมาน (2551)	
ปัจจัยทางการบริหาร										
27.ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น	✓									1
28. คณะกรรมการสถานศึกษา	✓									1
29. ผลสัมฤทธิ์	✓									1

หมายเหตุ : เลือกหัวข้อที่ได้ค่าความถี่มากกว่า 4

จากการประมวลแนวคิดต่าง ๆ ของนักวิชาการ หน่วยงานทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยใช้ความถี่ ตั้งแต่ 4 ขึ้นไปประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ทรัพยากรการเรียนการสอน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การจูงใจ

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ทรัพยากรการเรียนการสอน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การจูงใจในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดของแต่ละด้านไว้ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำ

1.1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า "ภาวะผู้นำ" ไว้มากมายแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ธวัช บุญยมติ (2550 : 2 - 3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การกระทำระหว่างบุคคลโดยบุคคลที่เป็นผู้นำจะใช้อิทธิพล (Influence) หรือการคลบับดานใจ (Inspiration)

ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่างตามเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้

สมคิด บางโม (2550 : 229) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำขององค์กรใช้อิทธิพลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

สเซอร์เมอร์โฮม และออสบอร์น (Schermerhom and Osborn, 2005 อ้างถึงใน รัช นุญยมณี, 2550 : 2) เสนอว่า ภาวะผู้นำเป็นลักษณะเฉพาะของการใช้อิทธิพลระหว่างบุคคล (Interpersonal Influence) เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มทำสิ่งที่ผู้นำต้องการ

สัทลมาน สะบูดิง (2551 : 71) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่เป็นผู้นำใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่อบุคคลอื่นเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มยอมรับและปฏิบัติในสิ่งที่ผู้นำต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำใช้อำนาจในการเป็นผู้นำต่อบุคคลอื่นให้ปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

1.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารหรือคุณลักษณะของผู้บริหารไว้ ดังนี้

กรีน และลินช์ (Green and Lynch, 1983 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 2 - 4) ได้อธิบายบทบาทผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการว่าความสำเร็จขององค์กรทุกแห่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้นำเป็นสำคัญ ผู้นำทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่ประสิทธิภาพขององค์กร ถ้าปราศจากองค์กรที่มีประสิทธิภาพก็เป็นการยากสำหรับองค์กรที่จะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรสามารถนำสมาชิกในองค์กรและองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติการให้สูงกว่าการคาดหวัง และทำให้การปฏิบัติงานได้รับผลสำเร็จเป็นที่น่าชื่นชม

สถานศึกษาที่มีคุณภาพจึงต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชา ดูแล และควบคุมการบริหารงานในสถานศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของการจัดการศึกษา สามารถใช้ศิลปะหรือกระบวนการในการมีอิทธิพลเหนือผู้ปฏิบัติคนอื่น ๆ ในสถานศึกษา ให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

ในกระบวนการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการ รู้จักใช้เทคนิคการบริหารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมได้อย่างหลากหลายตรงกับสภาพการณ์ เงื่อนไข และข้อจำกัดของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่

การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีทิศทางชัดเจน มีความสามารถในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดตลอดจนมีความสามารถในการนิเทศ กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผล ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง เพื่อนำผลสู่การประชาสัมพันธ์เผยแพร่สู่สาธารณชนและนำไปใช้ปรับปรุง และพัฒนาแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป

นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องบริหารงานโดยยึดหลักประชาธิปไตย ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสามารถในการร่วมมือกับชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชน มีโอกาสใช้ความสามารถสูงสุดของตนเองในการพัฒนาและสร้างงาน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตลอดจนร่วมประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สถานศึกษาได้รับความศรัทธา ความไว้วางใจจากชุมชนว่า เป็นแหล่งที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้ตรงตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับ และเพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

ถวิล อรัญเวศ (2544 : 17 – 18 อ้างถึงใน วิเชียร วงศ์คำจันทร์, 2550 : 46) ได้ให้ทัศนะนักบริหารมืออาชีพว่าควรจะมีลักษณะดังนี้

1. กล้าตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของนักบริหาร นักบริหารมืออาชีพ ต้องมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการ เป็นคนที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุมีผลในการตัดสินใจ
2. ไวต่อข้อมูล นักบริหารมืออาชีพ จำเป็นต้องเป็นคนที่ทันสมัย ไวต่อข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ฉะนั้นจำเป็นต้องเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารต่าง ๆ อยู่เสมอ
3. เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล สามารถมองเห็นภาพ ในอนาคตและแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี
4. ซื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน คือ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีการสร้างสรรค์ผลงาน ให้ปรากฏต่อสายตาเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ
5. ประสานสืบทิศ นักบริหารมืออาชีพจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่สามารถประสานงานกับหน่วยงาน หรือบุคคลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถไกล่เกลี่ยข้อกรณีพิพาทได้ และสามารถขจัดปัดเป่าปัญหาต่าง ๆ ในหน่วยงานได้
6. คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ ๆ จะต้องคิดหาวิธีการทำงานแบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ

7. จูงใจเพื่อร่วมงาน จำเป็นต้องมีบุคคลที่สามารถโน้มน้าวหรือจูงใจเพื่อนร่วมงาน ให้เกิดความกระตือรือร้น ในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่องานสูง ประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม รู้จักให้การชมเชย ให้รางวัลหรือบำเหน็จความชอบ

8. ทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค จะต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรคที่กำลังเผชิญ และพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อการแก้ไขปัญหาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอย่างสันติสุข ไม่หนีปัญหา และไม่หมกหมมปัญหาไว้

9. รู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักยืดหยุ่น และอ่อนตัวตามเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่ตึงเกินไปหรือไม่หย่อนเกินไป บางครั้งก็ต้องดำเนินการในสายกลาง แต่ในบางครั้งก็ต้องมีความเด็ดขาด

10. บริหารงานแบบมีส่วนร่วม จะต้องบริหารงานแบบให้ทีมงานมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ

วิเชียร วงศ์คำจันทร์ (2550 : 51) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า แบบผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องประกอบด้วย 6 ป் สรุปได้ดังนี้

1. ปฏิรูป การทำงานของผู้บริหารแบบนี้จะเป็นนักคิด นักพัฒนา ปรับเปลี่ยนหน่วยงานและพัฒนางานตลอดเวลา การดำเนินงานต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้ได้บังคับบัญชา จะต้องกระตือรือร้นในการทำงานอยู่เสมอ

2. ประชาธิปไตย เป็นการบริหารงานที่ผู้ได้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาจะต้องพบกันครึ่งทาง หาแนวทางที่พึงประสงค์ให้ได้ ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจปัญหาที่ไม่มีทางออกให้ได้ ผู้บริหารจะต้องมีบุคลิกภาพ และการทำงานเป็นประชาธิปไตย จึงจะเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน

3. ประสาน เป็นลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมาก ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีการทำงานจะคำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ รู้จักใช้ความสามารถ ของผู้ได้บังคับบัญชา ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด มีความสัมพันธ์กับผู้ได้บังคับบัญชาดีมาก ให้เกียรติปูนบำเหน็จรางวัล และยกย่องอย่างสมศักดิ์ศรี ไม่แย่งเอาผลงานของผู้ได้บังคับบัญชา

4. ประนีประนอม บุคลิกลักษณะของผู้บริหารแบบนี้ จะพยายามไม่ให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้ง ในหน่วยงาน จะอะลุ่มอล่วยตลอดเวลา สิ่งใดที่พอยอมได้ก็จะยอม ไม่ติดใจกับปัญหา

5. ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะมีบุคลิกที่ว่าจะทำอะไร จะพูดที่ไหนจะเป็นเรื่องสำคัญทุกเรื่อง มีความสามารถในการ โน้มน้าวจูงใจสูง มีมนุษยสัมพันธ์ดี การทำงานจะสนับสนุน ให้ทุกคนทำรายงาน และ นำรายงานมาประชาสัมพันธ์

6. ประชาสงเคราะห์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือผู้ร่วมงาน การพัฒนาบุคลากรจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทุกคนมีความก้าวหน้าในอาชีพ และครอบครัวอยู่เสมอ มีการให้อภัยเพื่อนร่วมงาน ไม่มีการตักเตือนอย่างรุนแรง ผู้ร่วมงานจะมีความสุขมากในการทำงาน เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการแสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถในการบริหาร สามารถนิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสร้างสรรค์ผลงานอยู่เสมอ ใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน สามารถประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2. การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Participation มีความหมาย คือ การที่บุคคล ได้มีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรม หรือมีส่วนร่วมเข้าไปร่วมรับผิดชอบในผลงาน และได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ยูพาพร รูปงาม (2545 : 5) การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมียากจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมารวมกันใดควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

เออร์วิน (Erwin, 1970 อ้างถึงใน ยูพาพร รูปงาม, 2545 : 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2547 : 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมตั้งแต่คิด โครงการ กิจกรรม โดยเริ่มค้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจดำเนินการ ระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล รับผลที่เกิดร่วมกัน โดยทั้งนี้ต้องตั้งอยู่ในความเป็นธรรม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547 : 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง และการเข้าร่วมนั้นเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

วินัย ดิสงส์ (2550 : 95-96) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การดำเนินการให้บุคลากร เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียน ไว้ดังนี้

1. การแสวงหาบุคลากรเข้าร่วมบริหาร โดยวิธีดังนี้ ผู้บริหารแสวงหาด้วยตนเองหรือมอบหมายให้คณะครูแสวงหา หรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมแสวงหา บุคลากรได้ร่วมกันกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานสำหรับการพิจารณาอัน ได้แก่ เป็นผู้สนใจเรื่อง การศึกษา เป็นผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน เป็นผู้ปกครองนักเรียน เป็นศิษย์เก่า เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ หลายๆ ด้าน เพื่อมาร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการสมาคมผู้ปกครอง คณะอนุกรรมการต่าง ๆ
2. การติดต่อเชิญชวนโดยวิธีผู้อำนวยการ โรงเรียน พบปะมอบหมายให้คณะ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ติดต่อเชิญชวนและจัดทำหนังสือเชิญชวน ประชาสัมพันธ์โดยทั่วไป
3. การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ การศึกษา การร่วม ปรึกษาหารือ การจัดประชุม การพบปะสังสรรค์กิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเข้าค่าย ตลอดจนการร่วมจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นใน โรงเรียน เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู จัดตั้งชมรม ศิษย์เก่า
4. การสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ สนิทสนม มีความเข้าใจ กันระหว่างครู คณะกรรมการชุดต่าง ๆ และผู้ปกครอง โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ด้วยวิธีการหลากหลาย ได้แก่ การร่วมประชุม ปรึกษาหารือ การพบปะพูดคุย กิจกรรมการมอบ ของขวัญ ส่งบัตรอวยพรในโอกาสสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมพบปะเยี่ยมเยือน การเข้าร่วมกิจกรรมที่ โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมการกีฬา กิจกรรมออกกำลังกาย
5. การร่วมกันรับผิดชอบ เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อ โรงเรียน และให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ โรงเรียน และรู้สึกรับผิดชอบต่อ โรงเรียน และเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมอย่าง เต็มที่ จึงร่วมรับมอบหมายให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบงานในด้านต่าง ๆ เช่น รับผิดชอบเป็น คณะกรรมการ เป็นคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานต่าง ๆ
6. การร่วมปฏิบัติ ร่วมช่วยเหลืองาน ด้วยวิธีการที่มีส่วนร่วม บุคคลต่าง ๆ จะ มีบทบาทหน้าที่ ร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลืองานของโรงเรียนตามระดับบทบาทหน้าที่ และ

สถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ร่วมคิด วางแผนพัฒนาโรงเรียน ร่วมตัดสินใจในการลงมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ มีส่วนร่วมตัดสินใจและทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น ร่วมทุกข์ร่วมสุขในสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมสนับสนุนด้วยสติปัญญา กำลังทรัพย์ ช่วยแสวงหาทรัพยากร บังคับมาเสริมสร้างพัฒนาโรงเรียน

7. การให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชยและเกิดความภาคภูมิใจ โรงเรียนยึดถือเป็นเรื่องสำคัญ มีวิธีการที่ดีเข้ามามีส่วนร่วม รู้สึกได้รับเกียรติ ได้รับยกย่อง และได้รับความภาคภูมิใจ เสียสละ และภาคภูมิใจในผลงานและความสำเร็จที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เช่น การมอบเกียรติบัตร ยกย่อง การจัดกิจกรรมเพื่อแสดงให้เกียรติ เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ผู้ปฏิบัติทุกคนมีส่วนในการดำเนินการตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิดวางแผนการปฏิบัติงาน ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาพร้อมกัน และปฏิบัติงานในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย

3. ทรัพยากรการเรียนการสอน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 99) ได้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรทางการศึกษาว่า มีความหมายครอบคลุมถึงทรัพยากรที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษา สื่อ และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ดิน และอาคารสถานที่ และเวลาที่บุคคลในสังคมสละให้กับการศึกษาคด้วย

ดร. สุนทรายุทธ (2550 : 253) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษาว่า ได้แก่ สื่อการสอนและอุปกรณ์การศึกษา และวิจัยห้องสมุดและระบบสารสนเทศ สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้และงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2542 : 38) ได้กล่าวถึงเกณฑ์คุณภาพและตัวชี้คุณภาพการศึกษาด้านทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย ดังนี้

1. จัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ สถานที่ฝึกปฏิบัติ และสภาพแวดล้อม เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน

2. จัดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และนวัตกรรม ที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเรียนการสอน

3. จัดระบบการเงินที่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง เพราะบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มความสามารถ มีโอกาสได้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ของตนเอง ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้นผู้บริหารจะต้องจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2549 : 269-270)

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายในห้องเรียนจำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนแต่ละห้อง ไม่ควรเกิน 35 คน เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดประดับตกแต่งภายในห้องเรียนให้สะอาด สวยงาม ด้วยภาพหรือของจริงที่มีสีสัน มีชีวิตชีวา มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ รวมทั้งการดูแลความปลอดภัยในห้องเรียนด้วย จัดให้มีสื่อ อุปกรณ์การเรียนรู้ ตลอดจนมุมเสริมความรู้ มุมกิจกรรม ฯลฯ ภายในห้องเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรอยากรู้ เกิดความสนุกในการเรียนรู้ และมีความสุขที่ได้เรียนรู้ และจัดให้มีป้ายนิเทศ เพื่อเป็นสื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจเป็นความรู้เสริมบทเรียน ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ

2. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้นอกห้องเรียน จัดให้มีศูนย์สารสนเทศ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษา โดยมีข้อมูลของสถานศึกษา ทั้งถิ่น ประเทศและโลกในทุกๆ ด้านอย่างสมบูรณ์ ถูกต้อง ทันสมัย เป็นปัจจุบันจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องวิชาการ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ห้องปฏิบัติการทั้ง 8 กลุ่มสาระ ห้องพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ รวมทั้งจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ เครื่องมือหรือเทคโนโลยีต่างๆ อย่างเพียงพอและทันสมัย จัดให้มีห้องนิทรรศการ หรือห้องแสดงผลงาน เพื่อใช้เป็นที่แสดงผลงานที่ได้จากการปฏิบัติจริงของผู้เรียนและผู้สอน ตลอดจนของสถานศึกษาในระหว่างการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของทั้งสองฝ่าย

3. จัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงาม ปราศจากมลภาวะ มีความปลอดภัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (อ้างถึงใน สัทมาน สะบุญดี, 2551 : 40 - 41) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา โดยสรุปได้ดังนี้

1. แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบจัดทำบัญชีรับฟังจ่ายเพื่อดูถึงแหล่งที่มาของเงินที่ได้รับและสามารถตรวจสอบได้ พร้อมทั้งรายงานผลการเงิน การดำเนินงาน และการบริหารจัดการ

2. จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาระยะกลาง (3 ปี) พร้อมทั้งแผนการใช้จ่ายเงินรายปีที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มีภารกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานศึกษา

3. ผู้บริหารควรประชาสัมพันธ์ให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนรู้ถึงการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

4. ผู้บริหารควรกำหนดคณะบุคคลในการระดมเงินทูลจากแหล่งอื่นนอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดิน เพื่อเป็นการสะสมเงินทุนระยะยาวของสถานศึกษา

5. ผู้บริหารควรมีวิธีการจูงใจให้ชุมชน สังคม มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินเพื่อการศึกษา เช่น ยกย่อง ชมเชย ให้เป็นผู้มีอุปการคุณของสถานศึกษา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารควรจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียนให้เพียงพอ จัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย มีการจัดวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ และใช้งานได้ มีแผนการใช้จ่ายเงินที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และมีการตรวจสอบและรายงานด้านการเงินอย่างเป็นระบบ

4. การติดต่อสื่อสาร

พัชนี นนทศักดิ์ และคณะ (2549 : 215) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การส่งข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่นทำให้ทุกคนที่เข้าถึงข่าวสารนั้นทราบและเข้าใจแนวคิดหรือทัศนคติที่ผู้บริหารต้องการสื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ ทราบ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550 : 361 - 367) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร เป็นการสื่อความหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ความรู้สึก ความคิดเห็น จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจ หรือกระบวนการที่ผู้ส่งสาร ได้ส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งจะทำให้เกิดการถ่ายทอดความหมายและการทำความเข้าใจความหมาย หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร การติดต่อสื่อสารภายในองค์การให้เกิดประสิทธิผล สามารถทำได้ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสาร
2. ผู้บริหารต้องมีการกระทำกับคำพูดที่สอดคล้องกัน
3. ยึดมั่นกับการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง
4. การเน้นเรื่องการติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้า
5. การแบ่งปันความรับผิดชอบสำหรับการติดต่อสื่อสารกับพนักงาน
6. ความเกี่ยวข้องกับข่าวที่ไม่ดี
7. การวางรูปแบบข่าวสารสำหรับผู้ฟังให้เหมาะสม
8. ผู้บริหารต้องสื่อความหมายโดยใช้เหตุผล
9. จังหวะเวลาคือสิ่งที่สำคัญ

10. การติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง
11. การให้เชื่อมโยงภาพรวมกับภาพเล็ก ๆ
12. ไม่จู้จี้จุกจิกที่คนควรรู้สึกเกี่ยวกับข่าว

เพ็ญศรี พิทักษ์ธรรม มัชฌิมภาโร (2545 : 163) ในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีเทคนิค วิธีการ ในการติดต่อสื่อสาร พอสรุปได้ดังนี้

1. การให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการรับ-ส่งข้อมูล เพื่อให้เข้าใจตรงกัน
2. การใช้สื่อหลาย ๆ ทาง การสื่อสารหลายทางจะช่วยให้เข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบางคนอาจจะเหมาะสมหรือมีแนวโน้มจะชอบช่องทางสื่อสารที่แตกต่างกัน เช่น บางคนชอบดู บางคนชอบอ่าน บางคนชอบฟัง เป็นต้น
3. ฝึกความไวที่เข้าใจผู้รับ โดยการฝึกการสังเกตอาการปฏิกิริยาต่างๆ และสิ่งแวดล้อม ประกอบการติดต่อสัมพันธ์กันด้วยภาษาร่างกาย เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือมากกว่าการพูดด้วยถ้อยคำภาษาเสมอ ฉะนั้นพึงตระหนักถึงสัญญาณหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการติดต่อสื่อสารกันด้วย
4. การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย จุดมุ่งหมายของการสื่อสารที่สำคัญ คือ การสร้างความเข้าใจกัน ฉะนั้นการเล่นลิ้นหรือใช้กลยุทธ์เชิงภาษา จึงไม่ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
5. การใช้เทคนิคการเงียบ และการทบทวนความ การเงียบถือเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยอย่างหนึ่ง การเงียบเป็นการกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการฟัง ส่งเสริมให้คิดพิจารณา การเว้นจังหวะระหว่างการพูดอย่างเหมาะสม ถือเป็นการเงียบที่มีประโยชน์มาก ส่วนการทบทวนความ เป็นการกล่าวซ้ำ เน้นย้ำ ในสาระสำคัญที่ติดต่อกันซึ่งให้คุณค่าสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ เป็นการสนองตอบซึ่งความต้องการ ได้รับการเอาใจใส่ต่อบุคคล และเป็นการตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสารนั้นมีความสำคัญต้องใช้เทคนิค และสื่อหลาย ๆ ทาง ใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้หลักเหตุผลในการสื่อสาร มีการกระทำที่สอดคล้องกับคำพูด และใช้ข้อมูลย้อนกลับในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเข้าใจตรงกัน

5. การทำงานเป็นทีม

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 199) ได้สรุปว่าการทำงานเป็นทีม คือ คณะบุคคลหรือกลุ่มคนที่ทำงานภายในองค์การ ใต้องค์การหนึ่ง เพื่อพัฒนาการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศุวิทย์ มูลคำ (2549: 326-327) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาทีมงาน ไว้ดังนี้

1. การเริ่มจัดตั้งและหาสมาชิก การที่สมาชิกจะเข้าร่วมทีมงานนั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือสมาชิกจะต้องมีความเข้าใจว่าโครงการเป็นอย่างไร และตนเองมีส่วนร่วมอย่างไร
2. การสร้างความไว้วางใจ ทีมงานจะต้องสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจให้กับบรรดาสมาชิก โดยจะต้องมีการรับทราบปัญหาาร่วมกัน วิจารณ์และรับฟังคำวิจารณ์ซึ่งกันและกัน
3. การกำหนดวัตถุประสงค์ มีการผสมผสานหรือปรับเป้าหมายของทีมงานไปในแนวทางเดียวกัน โดยอาจใช้กระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีการระดมสมอง กำหนดเป็นวัตถุประสงค์โดยรวม มีตัวบ่งชี้ เกณฑ์และเครื่องมือประเมินผลที่ชัดเจน
4. การสร้างความร่วมมือ จัดกิจกรรมให้สมาชิกในทีมมีความร่วมมือกัน มีการเสริมพลัง ความกระตือรือร้นและความตั้งใจให้สมาชิก รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการสร้างสภาพภูมิใจในการทำงาน
5. การหาแนวปฏิบัติที่ดี เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อเลือกแนวปฏิบัติที่ดี
6. การดำเนินการ มีการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ ครบตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผน
7. ทบทวนความก้าวหน้าอยู่เสมอ เป็นการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานว่าถูกต้องทิศทางหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ หากพบข้อบกพร่องจะทำให้แก้ไขได้ทันที
8. การปิดโครงการ ทีมงานที่ดีไม่ควรเลิกหรือสลายตัว ไปเอง แต่ควรสิ้นสุดลงอย่างเป็นทางการ ควรสรุปว่า สมาชิกได้รับประโยชน์อะไร ได้พัฒนาอย่างไรและจะได้รับผลตอบแทนอย่างไรในอนาคต เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึง กระบวนการดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีเป้าหมายของการทำงานเดียวกัน เพื่อบรรลุจุดประสงค์เดียวกัน โดยสมาชิกในกลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

6. การจูงใจ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจูงใจไว้ดังนี้

ธวัช บุญยมติ (2550 : 175) สรุปไว้ว่า การจูงใจ เป็นสภาพที่บุคคลถูกกระตุ้น ทำให้เกิดแรงหรือพลังในการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ ผลการปฏิบัติงานสูง และมีคุณภาพ และสภาพเหล่านี้จะยังคงดำรงอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งและอาจจะลดลง

สเซอร์เมอร์โฮม และออสบอร์น (Schermerhorn and Osborn, 2005 อ้างถึงใน ธวัช บุญยมติ, 2550 : 174-175) กล่าวว่า การจูงใจ หมายถึง แรงภายในตัวบุคคลที่ทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบในระดับหนึ่ง (Level) มีทิศทาง (Direction) และมีการคงอยู่ (Persistence) ของความเพียรพยายามในการทำงาน โดยที่ระดับ (Level) หมายถึง ผลรวมของความพยายามของบุคคลที่แสดงออกมา มากหรือน้อยทิศทาง (Direction) หมายถึง สิ่งที่บุคคลเลือกเมื่อมีทางเลือกที่เป็นไปได้หลายทาง อาทิ ใช้ความพยายามในการทำงานเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพการคงอยู่ (Persistence) หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่บุคคลยังคงแสดงการกระทำนั้น อาทิ พยายามทำงานให้มีคุณภาพ หรือยังคงทำงานให้สำเร็จ แม้พบว่างานนั้นมีความยากลำบาก

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Need Hierarchy)

มาสโลว์ (Maslow, 1970 : 69 - 91 อ้างอิงใน เนตรรุ่ง อยู่เจริญ, 2553 : 45 - 47) ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะมีความต้องการอย่างอื่นเข้ามาแทนที่ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจอีกต่อไปแต่ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองนั้นจะเป็นสิ่งจูงใจแทนและยังแบ่งชั้นของความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) ออกเป็น 5 ลำดับ ได้แก่

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อการอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย อุณหภูมิที่เหมาะสม ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกาย จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดของคนที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเลย เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการดังกล่าว จะเป็นเครื่องกระตุ้นพฤติกรรมของมนุษย์

2. ความต้องการทางด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับร่างกายความเจ็บปวดและความสูญเสียทางเศรษฐกิจ รวมถึงการรับประกันความมั่นคงในหน้าที่การงานและการส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความต้องการด้านนี้มี 2 แบบ คือ ความต้องการความปลอดภัยด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย อุบัติเหตุ กับความมั่นคงทางด้าน

เศรษฐกิจ ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงาน เช่น ไม่ถูกออกจากงานโดยง่าย เมื่อออกจากงานก็ได้รับบำนาญบำนาญ มีหลักประกันในการทำงานอย่างเพียงพอ

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness Needs) เป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น โดยมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมอยู่เสมอ ได้แก่ ความต้องการเป็นสมาชิก หรือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการความรัก ต้องการการยอมรับ ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีความรู้สึกที่ตัวเองเป็นหนึ่งของหน่วยงาน ความต้องการดังกล่าวเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งนี้ เพราะคนมีนิสัยชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง (Esteem Needs) หมายถึง การให้ผู้อื่นยอมรับนับถือ ต้องการเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความมั่นใจในตนเอง ต้องการเป็นผู้มีความสามารถ ความต้องการเกียรติยศของแต่ละคน มีมากน้อยต่างกัน บางคนพึงพอใจที่จะได้รับความสำคัญระดับที่ทำงาน บางคนต้องการระดับชาติ และบางคนต้องการระดับนานาชาติ งานเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้คนมีโอกาสแสดงความสามารถ แต่งานประจำโดยเฉพาะงานที่ได้รับการควบคุม ตรวจสอบอย่างใกล้ชิด มัก ไม่มีโอกาสให้คนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ และไม่เปิดโอกาสแข่งขัน ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

5. ความต้องการที่ได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) ความต้องการที่พิจารณาถึงสมรรถนะที่เป็นไปได้ของคน ที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ เมื่อบุคคลมีการพิจารณาถึงบทบาทของเขาในชีวิตว่าเป็นอย่างไร บุคคลนั้นจะผลักดันชีวิตตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีที่สุดที่คาดหวังไว้ อย่างไรก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของเขาเองด้วยความต้องการขั้นสูงสุดของบุคคล ได้แก่ ความต้องการขึ้นอยู่กับความสามารถของเขาเองด้วย ตามความนึกคิด ความคาดหวังของตน ได้ทำอะไรตามที่ตนต้องการ และมีความสุขอยู่กับสิ่งที่ตนเองทำ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งออกมาอย่างมุ่งมั่น เพื่อการดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จตามที่ต้องการ

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542 : 18 - 19)

1. การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา

1.1 กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ

1.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนดโดยกำหนดเป็นแผนงานพัฒนาต่อเนื่อง

1.3 ประกาศและชี้แจงให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติงานได้ตรงกัน รวมถึงเป็นแนวทางในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การบริหารจัดการคุณภาพ

2.1 จัดการพัฒนางานองค์กรให้มีโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบวิธีการดำเนินงาน กระบวนการและทรัพยากรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.2 จัดและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2.3 กำหนดนโยบาย แนวดำเนินงานและวิธีการปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้านการเรียนการสอนและด้านการจัดการและบริการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งระดับผู้บริหาร หัวหน้างาน/โครงการและผู้ปฏิบัติงาน

2.4 ติดตามกำกับการทำงานระบบคุณภาพทุกระดับอย่างเคร่งครัดต่อเนื่อง

3. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

3.1 ตรวจสอบและประเมินการปฏิบัติ/โครงการของตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานที่กำหนดไว้

3.2 ทบทวนผลการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของระบบคุณภาพในสถานศึกษา โดยคณะผู้บริหารคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ทุกสิ้นปีการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบคุณภาพและการดำเนินงานต่อไป

3.2.1 การรายงานคุณภาพการศึกษา

1) รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นระยะและทุกสิ้นภาคเรียน ให้ผู้เรียนผู้ปกครองทราบ

2) รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานและแผนพัฒนาที่กำหนดไว้ในธรรมนูญสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) รายงานความสำเร็จของการดำเนินการจัดการศึกษาตามเป้าหมาย เมื่อครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา ให้ผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

กรมสามัญศึกษาได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไว้ 6 ด้าน (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 23) คือ

1. ด้านการศึกษาและเตรียมการ
2. ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
3. ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
4. ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
5. ด้านการพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา
6. ด้านการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

อำเภอ จิตเมตตา (2545 : 2) ได้ให้แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาว่าการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถกระทำได้ตามขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่ครูในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมตามมีหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น ขอรับทุนส่งเสริมการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติการศึกษาเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จัดทำมุมปฏิบัติการเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า

2. เปิดโอกาสให้บุคลากรเกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องทำการประกันคุณภาพให้ทุกคนวางแผนและทำงานร่วมกันกำหนดมาตรฐาน รูปแบบและแนวทางดำเนินงานประกันคุณภาพ จัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน ธรรมนูญโรงเรียนและปฏิทินปฏิบัติงาน โดยให้กรรมการ โรงเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกเรื่อง

3. ดำเนินตามแผน ผู้บริหารต้องคอยสนับสนุนอำนวยความสะดวกการทำงานให้เต็มที่

4. ตรวจสอบประเมินผล ตั้งคณะกรรมการสำหรับทำการตรวจสอบประเมินผลโดยเลือกผู้ที่มีความถนัดด้านการวัดผลประเมินผลเป็นแกนนำ แล้วหาอาสาสมัครจากกลุ่มครูเข้าร่วมจัดประชุมทั้งโรงเรียนเพื่อนำมาตรฐานต่าง ๆ มากำหนดกรอบและเกณฑ์การประเมินสำหรับในแต่ละมาตรฐานแต่ละภาคเรียน เป็นต้น

5. นำผลการประเมินไปพัฒนางานผลการประกันคุณภาพ โรงเรียนจะมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องนำเข้าไปที่ประชุมเพื่อชี้แจงผลและวางแผนแก้ไขจุดอ่อนโดยการคิดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้มาตรฐานต่าง ๆ เกิดการพัฒนา ส่วนจุดแข็งที่ได้อยู่แล้วก็ยังคงมีกิจกรรมหรือโครงการสนับสนุนต่อไป

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548 : 36) ได้กล่าวว่ถึง การประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับชาติ ว่าเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นที่เป็นประโยชน์ ได้แก่ ประถมศึกษา ปีที่ 3 และ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในวิชาแกน โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน การประเมิน มาตรฐานการศึกษา ระดับชาติจะกระทำทุกปีในวิชาและระดับชั้นที่เห็นว่ามี ความจำเป็นและเหมาะสม ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีการประเมินด้วยแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน หรือ SAT (Scholastic Aptitude Test) ทุกปี ดำเนินการโดยหน่วยงานส่วนกลาง ร่วมมือกับหน่วยงานต้น สังกัดและหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549 : 13-14) กล่าวว่า จากการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพการศึกษาดังกล่าว สถานศึกษาจะมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับการประเมินคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้ด้วย อย่างไรก็ตามสถานศึกษาที่มี ความพร้อมอาจตั้งคณะทำงานขึ้นทำหน้าที่ประเมินคุณภาพในสถานศึกษาก็ได้ ซึ่งจะเป็นการสร้าง ระบบการประเมินตนเองอีกทางหนึ่ง นำผลจากการประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาประจำปีต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาต้องครอบคลุมมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัยที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพ ผู้เรียน โดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย ของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้านวิชาการ โดยขอใช้ แบบทดสอบจากองค์กรที่มีแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

ตารางที่ 3 วิเคราะห์การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา	กรมวิชาการ (2542)	กรมสามัญศึกษา (2542)	อำเภอ จิตเมตตา (2545)	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549)	ความถี่
1. การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา	✓				1
2. การบริหารจัดการคุณภาพ	✓				1
3. การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา	✓	✓	✓	✓	4*
4. การศึกษาและเตรียมการ		✓			1
5. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา		✓	✓		2*

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา	กรมวิชาการ (2542)	กรมสามัญศึกษา (2542)	อำเภอ จิตเมตตา (2545)	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549)	ความถี่
6. การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้		✓	✓	✓	3*
7. การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา		✓			1
8. สร้างความตระหนักให้แก่ครูในโรงเรียน			✓		1
9. นำผลการประเมิน ไปพัฒนางานผลการประกันคุณภาพ			✓		1

หมายเหตุ : เลือกหัวข้อที่ได้ค่าความถี่ตั้งแต่ 2 ขึ้นไป

จากการประมวลแนวคิดต่าง ๆ ของนักวิชาการ หน่วยงานทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยใช้ความถี่ ตั้งแต่ 2 ขึ้นไป ประกอบด้วย การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

1. ประวัติ และที่ตั้ง

สืบเนื่องจากมติที่ประชุมสภาการศึกษา ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 เห็นชอบหลักการให้มีเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) โดยให้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการ ประกาศจัดตั้งเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) สำหรับจำนวนเขตพื้นที่การศึกษา (มัธยมศึกษา) ควรสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แบบกลุ่มจังหวัดจำนวน 18 กลุ่ม โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปดำเนินการรวมทั้งมาตรการระยะสั้นให้ดำเนินการไปพลางก่อน เท่าที่ไม่ ขัดกับกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้การจัดการมัธยมศึกษาได้ขับเคลื่อนต่อไปอย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามมติ ของสภา การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดมาตรการระยะสั้น ในการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพ การมัธยมศึกษา และการบริหารงานบุคคล โดยมาตรการ ระยะสั้นดังกล่าว กำหนดให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการ

มัธยมศึกษา ให้มีเครือข่ายการนิเทศ การมัธยมศึกษาและกำหนดตัวบ่งชี้คุณภาพความสำเร็จการ
จัดการมัธยมศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ เห็นชอบในมาตรการระยะสั้นและได้ประกาศ
กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดศูนย์ประสานงาน การจัดการมัธยมศึกษา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม
2552 ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึง ได้จัดทำแนวทางการบริหารจัดการ
ศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษาขึ้น และต่อมาสภาผู้แทนราษฎร ได้ผ่านพร.การศึกษา
แห่งชาติ (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 โดยให้มีการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดย
คำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา และในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ได้ประกาศ แบ่งเขตพื้นที่การศึกษา ลงในราชกิจจานุเบกษา เพื่อการบริหารและจัดการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเขตที่ 27 จนถึงปัจจุบันตั้งอยู่ที่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ถนนเทวภิบาล อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัด
ร้อยเอ็ด 45000 มีโรงเรียนในสังกัด 60 โรงเรียน จำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2555 มีจำนวน
ทั้งหมด 56,580 คน จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา (รัฐบาล) ในสังกัด จำนวน 2,946 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุนีย์ ทองห่อ (2548 : 97 - 99) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการประกัน
คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระจวบศิริจันทร์เขต 1
ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยการบริหารของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ
พิจารณาปัจจัยการบริหารทั้ง 2 ปัจจัย พบว่า ปัจจัยภายใน อยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยภายนอก อยู่
ในระดับปานกลาง ระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มี
การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามขั้นตอน
การดำเนินงาน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการดำเนินการ และขั้นตอนการ
วางแผน ส่วนอีก 2 ขั้นตอน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ขั้นตอนการนำผลการประเมินมาปรับปรุง
งาน และขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการ
บริหารกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยการบริหารมี
ความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย
พบว่า มีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในทางบวกอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูงทั้ง 2 ปัจจัย ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยการบริหารในส่วนของปัจจัยย่อย แต่ละตัวแปรกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา ในระดับสูงคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านภาวะผู้นำ และมีความสัมพันธ์ในระดับ ปานกลาง จำนวน 9 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบุคลากร ด้านสังคม ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยการบริหาร กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ในแต่ละขั้นตอน พบว่า ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาใน ระดับสูงทุกขั้นตอน

สงวนสิน รายวัน (2549 : 84 - 88) ศึกษาความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติงาน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของข้าราชการครู ใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เลข ศึกษาเชิงความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูที่ ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลข มีความรู้ความ เข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษา และการปฏิบัติงาน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพ การศึกษา กับเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้อำนวยการและครูที่ปฏิบัติงานด้านการ ประกันคุณภาพการศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนเจตคติการประกันคุณภาพ การศึกษากับการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้อำนวยการและครูที่ปฏิบัติงาน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาใน โรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครู ที่ปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาใน โรงเรียน พบว่ามีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และการ ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ตามเพศ ตำแหน่ง อายุราชการ วุฒิการศึกษา ขนาด ของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ .01

ประทีป แถมกลาง (2550 : 114 - 115) ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขการดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เขต 1 - 7 มีปัญหาในระดับปาน กลางทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยเรียงตามลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการรายงาน และด้านการดำเนินการ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ประสิทธิภาพในการบริหารและขนาดโรงเรียนต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน แนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 - 7 สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยตรวจสอบจากวิสัยทัศน์ ภารกิจของสถานศึกษา แผนพัฒนาสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การพัฒนาองค์กรและการพัฒนาวิชาชีพครู

มนต์था ทองพุด (2550 : 63) ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงอันดับแต่ละด้านตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการประเมินคุณภาพการศึกษา

ทรงศักดิ์ คู่สุข (2551 : 190 - 196) ศึกษาปัจจัยทางการบริหารบางประการที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนครเขต 3 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางการบริหารบางประการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน พบว่าระดับสภาพความเป็นจริงของปัจจัยทางการบริหารบางประการในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ระดับการปฏิบัติของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การประเมินมาตรฐานการศึกษา และการผุดงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ผลการเปรียบเทียบปัจจัยทางการบริหารบางประการในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหาร โรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหาร โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านลักษณะขององค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านลักษณะสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านการ

ผลจากระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีความแตกต่างกัน โดยระดับความเห็นของผู้บริหารสูงกว่า ครูผู้สอน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารบางประการในโรงเรียนกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสกลนครเขต 3 โดยรวม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารในโรงเรียนกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยรวมสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารบางประการในโรงเรียนแต่ละด้านกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 10 ด้าน ดังนี้คือ การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน แรงจูงใจของบุคลากร ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ลักษณะสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การติดต่อสื่อสารในโรงเรียน เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ลักษณะขององค์กร นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน และงบประมาณ

สุริยศักดิ์ ประทุมรัตน์ (2551 : 153 - 154) ศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีลักษณะการเปิดสอนต่างกัน และที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกัน ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอน พบว่า สภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอน พบว่า สภาพโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นสูงกว่าครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอน ส่วนครูผู้รับผิดชอบกับครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และปัญหาโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบมีความคิดเห็นสูงกว่าผู้บริหาร ส่วนครูผู้สอนและครูผู้รับผิดชอบมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยด้านสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในที่อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม คือ ด้านการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านย่อยการตรวจสอบ

ประเมินผล และด้านย่อการพัฒนาปรับปรุงกับด้านการรายงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านย่อการประเมินตนเองซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมมาหาแนวทางพัฒนา

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สปริง (Spring, 1996 : 156) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความรู้ความเข้าใจรับรู้ถึงคุณภาพของโรงเรียนระบบจอห์นสันในชนบท จุดมุ่งหมายเพื่อการวิเคราะห์ถึงความแตกต่างในการเข้าใจรับรู้ในคุณภาพของโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 7 ประการ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านข้อมูล ด้านการวางแผน ด้านความคิด ด้านคุณภาพของกระบวนการ ด้านผลของคุณภาพ ด้านผล การให้บริการ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์บุคลากร และผู้เรียน เกี่ยวกับมาตรฐาน 7 ประการ มีความเข้าใจและรับรู้แตกต่างกัน

ฮาร์เปอร์ และจอห์น (Harper and John, 1999 : 61 - 01A) ศึกษาการทำงานเป็นทีมในการประกันคุณภาพการศึกษาและพัฒนาแผนงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2 โรงเรียนในมลรัฐอิลลินอยส์ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะทำงานที่สอนแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Instructional Teams) และคณะวางแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (School-wide Improvement Planning Teams) ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพและการวางแผนพัฒนาเป็นแรงกระตุ้นแบบหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนการวางแผนของทั้งสองโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญในการประสานการทำงานระหว่างคณะทำงานทั้งสอง การประกันคุณภาพกระตุ้นให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และผู้ร่วมทำการวิจัยมีความเชื่อมั่นในกรอบความคิดในแผนพัฒนาโรงเรียน

จากการศึกษาผลงานวิจัยข้างต้นพบว่าปัจจัยบางประการส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา และมีความเป็นไปได้ที่ปัจจัยบางตัวหรือหลายตัวที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะทำให้เกิดการค้นพบปัจจัยที่สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการศึกษาและเตรียมการเพื่อรองรับการประเมินในรอบต่อไป